

Molao wa Naha wa Mokitlane le Molaodi wa Naha wa Mokitlane

1

Molao wa Naha wa Mokitlane

Molao wa No 34 wa 2005

Maikemisetso a Molao ona ke ho nyolla le ho ntlafatsa bophelo ba botjhaba le ba moruo ba maAfrika Borwa, ho nyolla mmara le indasteri tsa mokitlane tse nang le tekatekano, ponaletso, tlhodisano, tsa nako e telele, boikarabello, tshebetso e ntle le phihlilleho, le ho sireletsa bareki.

E AMOHETSWE ke Mopresidente ka la 10 Hlakubele 2006

Mohla wa qalo: La 1 Phuptjane 2006

Molao o theha Molaodi wa Naha wa Mokitlane ho etsa thutho, ngodiso ya bankakarolo ba indasteri, ho fetisa dikgetsi ho Lekgotla la Naha la Bareki bakeng sa kahlolo tse loketseng, ho ntlafatsa tharollo e sa hlophiswang ya ditseko, ho fuputsa ditlitlebo le ho kenya Molao tshebetsong.

Maikemisetso a Molao wa Naha wa Mokitlane

- Ho nyolla sebaka sa mmara se nang le tekatekano se senang kgetholo bakeng sa phihlilleho ya mokitlane wa bareki le ka lebaka leo ho etsa sebaka bakeng sa taolo e akaretsang ya mokitlane wa bareki le maemo a ntlafetseng a tlhahiso leseding la bareki;
- Ho nyolla matlafatso ya moruo wa batho ba batsho le ho ba le dikgwebo ka hare ho indasteri ya mokitlane wa bareki;
- Ho thibela ditlwaello tse itseng tse se nang tekatekano tsa mokitlane le tsa ho bapatsa mokitlane;
- Ho nyolla phano e nang le boikarabello ya mokitlane le tshebediso, le ka lebaka leo ho thibela phano e bohlaswa ya mokitlane;
- Ho fana ka tlhophisobotjha ya sekoloto maemong a ho imelwa ke dikoloto;
- Ho laola tlhahisoleseding ya ditsi tsa mekitlane;
- Ho kgothalletsa ngodiso ya ditsi tsa mekitlane, kadimisano ya mekitlane ha mmoho le ditshebetso tsa keletso mabapi le dikoloto;
- Ho theha ditlwaello tsa naha le maemo a amanang le mokitlane wa bareki;
- Ho nyolla sebopeho se sa fetoheng sa ho kenya tshebetsong e amanang le mokitlane wa bareki;
- Ho theha Molaodi wa Naha wa Mokitlane le Lekgotla la Naha la Bareki;
- Ho ntsha Molao wa naha wa Kadimo o thehiloeng ka selemo sa 1968, le Molao wa Ditumellano tsa Mokitlane o thehiloeng ka selemo sa 1980 tshebetsong; le ho fana ka sebaka bakeng sa dintlha tse ding tse amanang.

2

Dibopeho tsa mantlha tsa Molao wa Naha wa Mokitlane

- Puo ya ditumellano tsa mokitlane e tlameha hore e hlake e utlwisisehe;
- Ditekanyetso di tlameha ho fanwa ho ditumellano tsohle tsa mokitlane, mme di a tlama bakeng sa matsatsi a 5 a tshebetso;
- Dipapatso le ho maketa di tlameha ho ba le tlhahiso leseding le dumelletsoeng mabapi le theko ya mokitlane;
- Dithekiso tsa mokitlane lapeng la motho kapa mosebetsing di na meedi e thata;
- Mabaka a lokela ho fanwa haeba kopo ya mokitlane e hanwa;
- Dikeketso tse iketsahallang tsa meedi ya mekitlane di a laolwa;
- Kadimo e bohlaswa ha e ya dumellwa;
- Tswala le ditifediso di a laolwa ditumellanong tsohle, hammoho le dikadimo tse nyane;
- Ditsi tsa Mekitlane di a laolwa mme bareki ba na le tokelo ya raporoto ya setsi sa mokitlane ya mahala hanngwe ka selemo;
- Keletso ya tsa dikoloto e theoletswa bakeng sa ho dumella tlhophisobotjha ya dikoloto bareking ba imetsweng ke dikoloto.

Mosebetsi wa Molaodi wa Naha wa Mokitlane ke eng?

Molaodi wa Naha wa Mokitlane o lokela ho:

- Fuputsa mmara wa mokitlane le ho disa phihlilleho ho mokitlane le theko ya mokitlane ho hlanya dintlha tse ka sitisang phihlilleho ya mokitlane, tlhodisano le tshireletso ya bareki;
- Amohela le ho batlisa ditlitlebo le ho netefatsa hore ditokelo tsa bareki di sireleditswe, le
- Ho kenya Molao tshebetsong le ho nka bohato kgahlanong le ditsi tse robang molao.

Lekgotla la Naha la Bareki ke eng?

Lekgotla ke setsi se ka thoko se sa weleng tlasa Molaodi wa Naha wa Mokitlane. Lekgotla le na le Modulasetulo le bonyane ditho tse ding tse 10.

Lekgotla le mamela dikgetsi tsa ho se latele Molao mme le ka fana ka dikotlo tse latelang ho latela Karolo ya 150 mohlala.(i) ho emisa nakwana kapa ho hlakola ngodiso ya mongodisi, ho batla tefo ya moreki ya tjhelete e lefisisweng e ka hodimo ho moedi le ho fana ka puseletso ho bareki, jj.

3

Lekeno			
	E lebelletsweng	Ya nnete	Phapang
Mokgolo			
Mokgolo wa molekane			
Bonase			
Phaello			
Lekeno la tsetelo			
Kakaretso			
Ditshenyehelo			
Rente/sekoloto sa ntlo			
Inshoreense			
Peterole/ Sevise (ditshebetso)			
Ditjeo tsa banka			
Dikerosari			
Diaparo			
Tlhokomelo ya bana			
Motlakase			
Boithabiso			
Dikoloto			
Dipoloko (poloko ya tjhelete)			
Bongaka/Meno			
Mohala			
Kakaretso			

Tsela ya ho iteanya le Molaodi wa Naha wa Mokitlane?

- **Toll share:** 0860 627 627 or 0860 NCR NCR
- **Registration issues:** (011) 554 2600
- **E-mail for enquiries:** info@ncr.org.za or **for General Complaints** complaints@ncr.org.za or **for Debt Counseling Complaints** dccomplaints@ncr.org.za or to **Request a Workshop** workshops@ncr.org.za
- **Website:** www.ncr.org.za

4

Bareki ba fumana thuso jwang?

Bareki ba ka iteanya le Molaodi wa Naha wa Mokitlane bakeng sa keletso kapa thuso mabapi le phetsetsano efe kapa efe ya mokitlane e welang tlasa Molao wa Naha wa Mokitlane. Molaodi wa Naha wa Mokitlane le ena a ka thusa bareki mabapi le ditaba tse amanang le ditsi tsa mekitlane kapa tlhahiso leseding ya mokitlane le keletso ka tsa dikoloto.

Bareki ba boetse ba ka iteanya le ditsi tse latelang tse shebanang le mefuta e ikgethileng ya ditletlebo:-

- **Monamoli wa Ditshebetso tsa Dibanka (0860 800 900)** o sebetsana le ditletlebo tse amanang le dibanka;
- **Monamoli wa Tlhahisoleseding la Mokitlane (0861 662 837)** o sebetsana le ditletlebo tse amanang le ditsi tsa mekitlane kapa tlhahisoleseding la mokitlane;
- **Batsamaisi ba Diporofense ba Ditaba tsa Bareki** ba sebetsana le ditletlebo tse akaretsang tsa bareki.

Molaodi wa Naha wa Mokitlane o tla hokahanya Batsamaisi ba Diporofense ba Ditaba tsa Bareki, Monamoli wa Dibanka le Monamoli wa Tlhahisoleseding la Mokitlane ho netefatsa hore thuso e loketseng e fuwa bareki.

Ke dithekisetsano dife tse welang tlasa Molao?

- Dikoloto le mokitlane ho tswa dibankeng tse ding, ho kenyeletswa dimortgage, dioverdraft, dicredit card, sekoloto sa ho reka koloi le dikoloto dife kapa dife tse ding tsa motho ka mong;
- Sekoloto sa feneshara, diakhaonte tsa diaparo le mofuta ofe kapa ofe o mong wa mokitlane ho tswa ho barekisi;
- Dikoloto tse nyane le dithekisetsano tsa thepa bakeng sa tjelele;
- Mofuta ofe kapa ofe o mong wa mokitlane kapa sekoloto se fuweng moreki.

Molao wa Naha wa Tokiso ya Mokitlane o boelang bakeng sa hao o le moreki

Molao wa Naha wa Tokiso ya Mokitlane (Molao wa 17 wa 2014) le Melawana e shebanang le ditaba tse mmalwa, ho kenyeletswa:

5

Tloso e tswelang ya tlhahisoleseding ya tefo e felletseng

- Haeba o lefile sekoloto sa hao ka botlalo, eba mofani wa mokitlane o lokela hore, nakong ya matsatsi a 7 kamora tefo ya hao, a ntjhafatse tlhahisoleseding lena le ditsi tsohle tse ngoditsweng tsa mokitlane.
- Ditsi tsa mokitlane di tlameha ho tlosa ho bewa ho hobe lenaneng nakong ya matsatsi a 7 a ho fumana tlhahiso leseding ho tswa ho mofani wa mokitlane ya hore o lefile sekoloto ka botlalo.
- Haeba mofani wa mokitlane a sa ntjhafatse tlhahisoleseding mabapi le sekoloto se lefilweng ka botlalo ke moreki, moreki a ka isa tletlebo ho Molaodi wa Naha wa Mokitlane.

Mekgahlelo e sa tswa tsebiswa ya tekolo ya bokgoni

Tekolo ya bokgoni ke eng?

Hona ke tekolo kapa teko e sebediswang ke mofani wa mokitlane ho fumana hore na moreki o kgona ho nka le ho lefella mokitlane ntle le hore a imelwe ke dikoloto.

- Mekgahlelo ya tekolo ya bokgoni e sebetsa ho bafani bohle ba mokitlane.
- Bafani ba mokitlane ba tlamehile ho etsa ditokelo tse nepahetseng tsa bokgoni pele ba fana ka mokitlane.
- Moreki o tlamehile ho fana ka bopaki bo loketseng le ponaletso ho mofani wa mokitlane hore mofani wa mokitlane a tle a etse tekolo ya bokgoni hantle.
- Mofani wa mokitlane o tlameha ho nka mehato e bonahalang ho netefatsa hore moreki o utlwisisa ditokelo, ditshwanelo, dikotsi le ditheko tse amanang le tumellano ya mokitlane.

Ho lekola boemo ba ditjhelete ba moreki hantle, mofani wa mokitlane o tlameha ho:

- Lemoha lekeno la moreki le so tloswe dikoloto, dikgulo tsa molao, ditshenyehelo tsa motheo tsa ho phela le ditshwanelo tse ding tsa dikoloto.
- Kopa leha ekaba ditatamete tsa dikgwedi tse tharo tsa banka kapa ditlankana tsa mokgolo (tokomane ya nnete kapa dikhophi tse tlapantsweng).
- Lemoha nalane ya tefo ya dikolot ya moreki.

6

- Etsa patlisiso ena nakong ya matsatsi a 7 a tshebetso pele a dumella mokitlane kapa a eketsa moedi o teng wa mokitlane, kapa nakong ya matsatsi a 14 a tshebetso bakeng sa dikadimo tsa matlo.

Haeba moreki a sa thabela sephetho sa tekolo, a ka isa tletlebo ho setsi sa mokitlane kamora moo moreki a ka isa tletlebo ho NCR haeba a sa thabele sephetho sa tshebetso ya mofani wa mokitlane.

Thibelo ya thekiso le pokeletso ya sekoloto se laetsweng kapa se "tsofetseng".

Sekoloto se laetsweng kapa se "tsofetseng" ke ha:

- Bakeng sa dilemo tse 3 tse latellanang mofani wa mokitlane ha a so ka a o bitsa bakeng sa sekoloto sena;
- Bakeng sa dilemo tse 3 tse latellanang ha o so ka o ananela sekoloto ka molomo kapa puisano e ngotsweng; le/kapa
- Ha o so ka o etsa tefo kapa tshepiso ya tefo bakeng sa sekoloto se so lefuwe.

Lemoha hore: ha dipehelo tse kahodimo di kgotsofaditswe eba sekoloto se laetswe. Ha o wa tlangwa semolao ho lefa sekoloto mme sekoloto se ka se bulwe hape.

O na le ditokelo dife?

- O na le tokelo ya ho kopa, le ho fumana bopaki ba, hore na tefo ya ho qetela e entswe neng bakeng sa sekoloto.
- O na le tokelo ya ho kopa, le ho fumana bopaki ba, hore na ho kile ha ba le samane e ntshwang bakeng sa sekoloto seo.
- O na le tokelo ya ho bolella mmokeletsi wa dikoloto hore ha o wa tlangwa ka molao ho lefa sekoloto hobane se se laetswe.
- Haeba o jwetswa ke mmokeletsi wa dikoloto hore sekoloto se se laetswe mme ha o tlangwa ke molao ho se lefa, mmokeletsi wa dikoloto o tlameha ho emisa ho iteanya le wena hanghang.

Ha o ka ba phofu ya mmokeletsi wa dikoloto ya dulang a o letsetsa ho batla sekoloto se laetsweng kapa ya ho setseng morao kapa a o hlorisa leha o se o mo jwetsitse hore sekoloto se laetswe, o ka kenya tletlebo le NCR.

7

Kamehla netefetsa hore bafani ba hao ba mokitlane ba hlahisa ditjeo tsohle tsa kopo ya mokitlane.

Ho tseba haholwanyane, letsetsa 0860 627 627 | www.ncr.org.za